

CSÁNGÓ MAGYAROK

A Moldvában élő magyar népcsoport csángó nevének értelme és annak eredete régóta foglalkoztatja a közvéleményt. Az utóbbi évtizedekben Domokos Pál Péter elmélete vált széles körben elterjedtté. Szerinte a csángó népnév a csángál ige melléknévi alakjából a csángalóból alakulhatott ki, aminek jelentése: kóborló, a nyájtól leszakadó.

Ez az elmélet azonban nem ad magyarázatot arra, hogyan alakulhatott át a csángáló csángó alakká. Ilyen rövidülésre a magyar nyelvben nem ismerünk példát. (A csángálóval rokon értelmű kószáló sem rövidült kószó formává.) A nyelvi aggályok mellett az is kétségesnek látszik, hogy a moldvai magyarokra az elvándorlás volna jellemző. Sőt, éppen ellenkezőleg: a szülőföldről való erős kötődést tapasztaljuk részükről, ami az évszázadok óta tartó erőszakos elrománosítás ellenére is helyben tartja őket. Ezzel szemben a székelyföldről az utóbbi évszázadok óta (napjainkat is beleértve) szinte folyamatos az elvándorlás. A Habsburg elnyomás elől tömegesen települtek át Moldvába az ott élő magyar testvérekhez, a csángókhoz. (Ez érthető, hiszen a terület kívül esett a monarchián, a nép viszont magyarul beszélt.) Ezek, a csángókhoz átálló menekülők kaphatták a csángáló jelzőt, ami arra utal, hogy nem a jelzőből alakult ki a népnév, hanem éppen fordítva. Így a csángókhoz áttelepülő székelyek is idővel csángóvá váltak, akik közül sokan, székely eredetük tudatában, később visszatelepültek Erdélybe, mint pl. a hétfalusi, vagy a dévai csángók. Ezzel nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a csángó név a hazájukat elhagyó, áttelepülő népcsoportok kissé gúnyosan értelmezett gyűjtőnévévé változott. (Legutóbb, a második világháború után Csehszlovákiából áttelepített magyarokat is ugyanígy csángóknak bélyegezték.)

Talán jobban megközelíthetjük a csángó népnév kialakulását, ha az elvándorlással szemben a helyben maradásra helyezzük a hangsúlyt. Azt is fontos megfigyelnünk, hogy a moldvai csángók magukat következetesen csángó-magyaroknak nevezik. Ez a kettős népnév kettős népi tudatra utal: magyar anyanyelvű népesség ismeretlen etnikumú „apa”-néppel való keveredésére. Ezt az ismeretlen népet tekinthetjük a moldvai magyarság névadójának, vagyis csángóknak.

A történelem bőven szolgáltat példát olyan hadieseményekre, ahol egy hódító hatalom katonanépe a legyőzöttek asszonyait, leányait jogos hadizsákmánynak

tekintette. Ilyen esetekben új nemzetek születtek, melyek az anyák nyelvét örökítették tovább. Így váltak szláv nyelvű néppé pl. a bolgárok, és így alakítottak új nemzetet a horvátok is, akik nevében sokan az onogur Kürt (Kovrat) vezér nevét vélik felfedezni.

Az „ezeréves” magyar történelem egyik vitatott eseménye a 895-ös besenyő támadás, ami egyes kutatók véleménye szerint a magyarokra nézve megsemmisítő erejű volt. Ha ez a támadás a mai Moldvában élő őslakos magyarságot érte, akik az áttelepüléskor az utóvéd szerepét töltötték be, akkor valóban elképzelhető, hogy őket a besenyők tönkrevették. Ebben a csatában a férfinép odaveszhetett, az asszonyok, lányok pedig hadizsákmányt képeztek. A győztesek azután elfoglalták a területet, ahol létrejött Besenyőország. A besenyők egyik harcos vezértörzse volt a kangar. Nevükben a kan (hím, férfi) és a gar (nép, sereg) elemek magyarul érthetők. Ez a katonanép lehetett a hódító, s ők adhatták nevüket az új, immár magyar anyanyelvű népcsoportnak, a kangar-magyaroknak.

Többen úgy vélik, hogy a magyar Csongor keresztnév a kangar népnév alakváltozata. Ez nagyon is lehetséges. Ennek magas hangrendű alakja a Csenger, aminek női változatai Csenge ill. Csengő formában is ismertek.

A kangar névből csangar, csangor, csángor alakok is kialakulhattak. Ezt a vitatott eredetű csíki székely krónika is alátámasztja, ahol többször is találkozunk a Csángor vezetéknevvel. A szóvégi mássalhangzó elhagyásával az előtte lévő magánhangzó rendszerint megnyúlik, így a csángor változatból szabályszerűen kialakulhat a csángó forma.

Kettős népiségük folklórijukban is megfigyelhető. A legrégebb magyar hagyományokat őrzik imádságaikban és énekes szokásaikban (siratók, balladák). Hangszeres zenéjük és táncaik azonban a Kárpát-medencei magyar hagyományoktól eltérő, helyi jellegzetességeket mutatnak. A furulyára és kobozra épülő hangszeres zenéjükben a sztyeppe népek ősi hagyatékát ismerhetjük fel, táncaikban pedig balkáni hatások is megjelennek (bulgareszka, szirba stb.).

Csángó-magyar testvéreink tehát nem kóborló, leszakadó törzse a magyarságnak, hanem az etelközi haza őslakói, akik részint helyben maradási szándékból, másrészt a besenyő támadás miatt nem követték Árpád népét az új hazába. Ott maradtak helyben, mint magyar maradvány, ezzel nevet adva a besenyők, kunok, jászok és még sok egyéb nép által elfoglalt területnek Moldovának, ami nem egyéb, mint a maradván – molodván - moldovánok földje.